

Nr 173

Av herr **Munktell m. fl.**, om rätt att vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta avdrag för penninggåva till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar.

De över hela världen svårbemästrade flyktingproblemen har på senaste tid i hög grad skärpts genom den stora strömmen av flyktingar från det krigshärjade Ungern. Fram till den 5 januari hade 160 000 människor anmält sig som flyktingar i Österrike. Av dessa har 90 000 kunnat mottagas i andra länder, men 70 000 var alltjämt kvar, och detta antal ökar för närvarande med mellan 3 000 och 4 000 i veckan.

De flesta stater har fyllt sina s. k. kvoter och anser sig tills vidare icke kunna taga emot fler flyktingar. Det ankommer på de olika länderna — även Sverige — att skyndsammast taga denna sin ställning under omprövning. Det torde samtidigt vara uppenbart, att skyldighet icke kan anses föreligga för Österrike att ensamt och utan bistånd omhändertaga dessa flyktingar. För att de uppkomna problemen skall kunna lösas på ett tillfredsställande sätt är stora insatser erforderliga såväl av enskilda personer som av de olika staternas myndigheter. Att Sverige i detta hänseende går i främsta ledet vore både önskvärt och naturligt. Få länder i världen har en levnadsstandard jämförlig med den svenska. Våra resurser är av sådan omfattning, att vi — såväl på det enskilda som det statliga planet — borde ha möjligheter till en större insats för det internationella hjälparbetet.

För närvarande planeras av de internationella hjälporganisationerna en ny stor aktion för insamling av medel till lösande av de ungerska flyktingproblemen. Önskvärt vore emellertid att denna aktion utsträcktes så att möjligheter uppstod att i grunden lösa hela flyktingproblemet i ett sammanhang. Sedan andra världskrigets slut vistas fortfarande omkring 300 000 flyktingar i läger, enbart i Österrike ca 20 000. Ursprungligen var den förhoppningen rådande att dessa läger endast skulle vara en övergångsform, och att det skulle vara möjligt att så småningom utplacera flyktingarna i olika länder. Så har dock inte blivit fallet. Flyktinglägren har blivit permanenta företeelser, och de människor, som förts samman där, har i många fall brutits ned psykiskt såväl som fysiskt. Den under andra världskriget ofta omskrivna "lägersjukan" har fortfarande stor utbredning även i de västeuropeiska länderna. Förhållanden likartade med de österrikiska är rådande också i flera andra stater, i Tyskland, i Italien och Trieste, i Grekland och Turkiet.

Det skulle utan tvivel innebära en stor tragedi, om de ungerska flyktingarna

tvingades att dela sina föregångares öde — om de i likhet med dessa endast skulle ha att se fram emot en tid av hopplöshet och desperation för att slutligen helt brytas ned. Det är en moralisk skyldighet för alla bättre lottade stater och folk att bispringa med hjälp för att förhindra, att ett sådant läge uppstår. Samtidigt skulle det ge anledning till stor tillfredsställelse, om möjligheter erbjöds att äntligen och slutgiltigt lösa problemen för *samtliga* flyktingkategorier.

En sådan offensiv torde endast kunna genomföras, om folken är beredda att offra något av sitt eget välstånd. Den svenska offervilligheten till den enskilda insamlingsverksamheten har redan givit gott utbyte i form av ansevärda bidrag till Ungernhjälpen. Dessa belopp är dock snart förbrukade. En internationell hjälpverksamhet av den omfattning det här är fråga om kräver, vare sig den är inriktad på att lösa endast de ungerska flyktingarnas problem eller hela flyktingfrågan i ett sammanhang, vidsträckta ekonomiska resurser. För svenskt vidkommande medför detta förpliktelser i betydligt större utsträckning än vad som tidigare varit för handen. En samverkan med bidrag från såväl staten som enskilda människor, företag och organisationer skulle härvidlag medföra de snabbaste resultaten.

Det finns goda skäl att antaga, att denna hjälpverksamhet skulle kunna intensifieras och bidragsviljan kraftigt stimuleras, om givaren medgavs skattebefrielse intill en viss gräns för de lämnade gåvorna. Dylik avdragsrätt tillämpas generellt för gåvor till humanitära, vetenskapliga, religiösa och litterära ändamål i ett flertal stater, t. ex. USA och Västtyskland.

Frågan om avdragsrätt för gåvor till humanitära och andra ändamål har redan tidigare vid flera tillfällen varit underkastad riksdagens prövning. Sålunda hemställdes i en motion vid 1950 års riksdag om utredning och förslag i syfte att avdragsrätt infördes för donationer till vetenskaplig undervisning och forskning. Vid 1951 års riksdag framfördes ett yrkande, att riksdagen för sin del ville uttala sin anslutning till ett förslag om skattefrihet för gåvor till enskilda sociala hjälpinstitutioner intill en viss gräns och hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag i ärendet. Vid 1954 års riksdag yrkades på införande av rätt till avdrag under vissa förutsättningar vid den statliga inkomstbeskattningen för gåva till hemvärns- eller rusthållsorganisationer. Vid 1953 och 1955 års riksdagar slutligen yrkades, att utredning skulle verkställas om rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt för belopp upp till en viss procent av den skattskyldiges inkomst, om den skattskyldige skänkt beloppet till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål. Vid samtliga tillfällen har riksdagen godkänt av bevillningsutskottet framlagda avslagsyrkanden.

Avdragsrätt har dock medgivits i några få fall. Enligt beslut vid 1938, 1939, 1941 och 1942 års riksdagar föreskrevs genom särskilda författningar

rätt för skattskyldig att vid taxering vissa år enligt förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt åtnjuta avdrag för gåvor till sjövärnsskåren, hemvärnet, luftskyddet och luftvärnet. Denna avdragsrätt upphörde med utgången av år 1943.

År 1943 beslöt riksdagen vidare att bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva skattskyldig, som under beskattningsår, för vilket taxering verkställdes år 1944 eller år 1945, lämnat penninggåva ej understigande visst belopp till *internationellt hjälparbete* till lindrande av nöd bland civilbefolkningen i krigshärjade länder, avdrag vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt samt till krigskonjunkturskatt för sådan gåva.

Som bevillningsutskottet påpekade i motiveringen till sitt avslagsyrkande på den tidigare omnämnda motionen vid 1950 års riksdag har de av riksdagen gjorda medgivandena i fråga om avdragsrätt för gåvor föranletts av de vid den tid, då medgivandena lämnades, särskilda förhållanden, och de har även varit till tiden begränsade. Utskottet uttalade vidare, "att bestämmelser av detta slag innebure en klar avvikelse från de principer, som låge till grund för gällande skattelagstiftning". Likaledes har utskottet vid upprepade tillfällen framhållit angelägenheten av att främjandet av behjärtansvärda eller eljest allmännyttiga ändamål icke skedde i form av lättnader vid beskattningen utan att, i den mån stöd från statens sida för något ändamål befundes påkallat, detta stöd lämnades i form av anslag till det avsedda ändamålet.

Det synes även oss riktigt, att återhållsamhet bör iakttagas vid införandet av avdragsrätt för gåvor till olika ändamål. Men det torde ävenledes vara uppenbart, att staten vid vissa tillfällen bör underlätta enskilda insatser av ifrågavarande slag. Samma uppfattning präglade också statsministerns yttrande inför 1943 års riksdag, då debatten om Kungl. Maj:ts förslag att införa avdragsrätt för gåvor till internationellt hjälparbete förekom. Statsministern yttrade därvid som svar på de invändningar, som framförts bl. a. följande:

... det förefaller mig, som om det fattades någonting i det resonemang man för. Resonemanget innebär ungefär, att statsmakterna här vilja gå en omväg för att lämna statshjälp till vissa ändamål, och detta sker under former, där riksdagen anser sig inte ha tillräcklig kontroll. Men man glömmer bort, att genom denna metod mobiliseras också en betydande enskild hjälp. Här ställes man i valet mellan om staten ensam skall överta hela kostnaden för hjälpen eller om man samtidigt genom en statlig åtgärd skall uppmuntra till enskilda insatser. Det är nämligen inte utan vidare klart, att man, därest avdrag inte kan medges, kan mobilisera den enskilda hjälpen i samma omfattning. Jag skulle tro, att den svenska riksdagen och den svenska regeringen under de närmaste åren kommer att ställas inför uppgifter av humanitär natur, som medför ganska stora anspråk på statskassan, men jag tror inte, att det vore lyckligt, om man förfor på det sättet, att den svenska all-

mänheten slutligen fick den uppfattningen, att allt sådant stöd skall lämnas genom staten och att den enskilde egentligen inte har någon uppgift att fylla därvidlag . . .

. . . Vad jag tycker skulle vara betänkligast är, om genom riksdagens ständpunktstagande skapades den föreställningen, att den statliga hjälpen skall bli den väsentliga, kanske den enda, och att statsmakterna saknar intresse för att uppmuntra den enskilda hjälpverksamheten.

Den positiva inställning till den enskildes betydelse för hjälpverksamheten, som den dåvarande statsministern gav uttryck för, synes oss beaktansvärd. Det förhåller sig otvivelaktigt så, att de bästa resultaten uppnås vid samverkan mellan staten och den enskilde, och det får anses önskvärt, att staten, då den har möjlighet därtill, genom åtgärder av olika slag uppmuntrar till enskilda insatser. Behovet av internationell flyktinghjälp i våra dagar är förvisso lika behjärtansvärt som de förhållanden, vilka föranledde 1943 års riksdag att fatta sitt beslut om avdragsrätt för gåvor till internationellt hjälparbete.

Beträffande omfattningen av skattebefrielsen torde denna av tekniska skäl endast böra omfatta penninggåvor och avse endast statlig inkomstskatt, alltså icke kommunalskatt. Det avdragsgilla beloppet torde lämpligen böra begränsas till högst 10 procent av den beskattningsbara inkomsten. Härigenom skapas möjligheter att förhindra skattebortfall av alltför stor omfattning och ävenledes att skattskyldiga med stora inkomster kommer i åtnjutande av i detta sammanhang icke berättigad skattebefrielse.

Det synes oss lämpligt, att tills vidare dylik avdragsrätt medgives endast under beskattningsår, för vilket taxering verkställs år 1958 eller år 1959.

Enligt 1943 års beslut om skattefrihet för gåvor till internationellt hjälparbete medgavs avdrag endast för belopp, uppgående till minst 1 000 kronor, och rätten till avdrag skulle i varje särskilt fall vara föremål för Kungl. Maj:ts prövning. En sådan begränsning av avdragsrätten synes oss svåriligen låta förena sig med grundsatsen om jämlikhet och rättvisa vid beskattning. Skattebefrielsen bör därför göras allmän och icke nedåt vara bunden av gåvans storlek. De betänkligheter, som ur skatteteknisk och kontrollsynpunkt kan anföras häremot, torde i betraktande av ändamålet med den föreslagna åtgärden icke vara av avgörande betydelse. Möjligheter att åstadkomma erforderlig kontroll torde ävenledes vara förefintliga. Denna synes oss lämpligen kunna ordnas så, att Kungl. Maj:t bemyndigas att bestämma till vilka organisationer gåvorna skall lämnas för att avdragsrätt skall få åtnjutas. Härvid bör föreskrivas, att sådan organisation har att till givaren överlämna kvitto på gåvans belopp. Skattskyldig, som önskar komma i åtnjutande av skattebefrielse för sådan gåva, skall i samband med deklARATIONEN översända detta kvitto till skattemyndigheterna.

Med stöd av vad ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen måtte medgiva skattskyldig, som under beskattningsår för vilket taxering verkställes år 1958 eller år 1959, lämnat penninggåva till internationell hjälpverksamhet bland flyktingar, må, vid taxering till statlig inkomstskatt utöver eljest medgivna avdrag, åtnjuta avdrag med belopp, motsvarande vad den skattskyldige enligt från auktoriserad hjälporganisation utfärdat kvitto visat sig ha under beskattningsåret utgivit såsom sådan gåva, dock högst tio procent av den beskattningsbara inkomsten,

att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att bestämma till vilka organisationer gåvorna skall lämnas för att avdragsrätt skall få åtnjutas, samt

att riksdagen måtte uppdraga åt vederbörande utskott att utarbeta erforderlig lagtext.

Stockholm den 24 januari 1957

Henrik Munktell

Lennart Eliasson

Stina Wallerius

Per Svensson

Edvin Jacobsson

Carl E. Johansson

i Stenkyrka

i Tobo

Torp

Hans Levin

Jan Ivan Nilsson

i Tvärålund
